

Патриарх Даниил и Банченският митрополит Лонгин (Жар) от каноничната Украинска православна църква. Срещата е в Ловчанска митрополия по случай отбелязването на 25 години служение на митрополит Гавриил (01 февруари 2026 г.).¹

КАКВО Е ОТНОШЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА КЪМ КВАЗИЦЪРКОВНИТЕ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНА

Валентин Велчев

Наскоро беше публикувано писмо от архиеп. Елпидофор до патр. Вартоломей, което представлява документ от вътрешната кореспонденция на Константинополската

патриаршия (Фенер).² В него открито се демонстрира пренебрежение към останалите православни църкви и се обсъжда как стратегически да се продължи натискът върху Украинската православна църква (УПЦ). В писмото са указани мерките, взети за дискредитиране и ограничаване на каноничната Украинска православна църква, като същевременно е пояснено как са прикривани тези действия от международните правозащитни организации.

Имплицитно става ясно, че целта на патр. Вартоломей и архиеп. Елпидофор е да минимизират външната критика и да осигурят легитимност на т. нар. „Православна църква на Украйна“ (ПЦУ), като същевременно съдействат да продължи преследването на каноничната УПЦ. Писмото разкрива тайна координация между патриаршията и американската архиепископия за манипулиране на информацията, както и за политическо и религиозно влияние върху другите православни юрисдикции. Украинската православна църква е представяна като „нелегитимна“ или „проблемна“, за да се окаже натиск върху архиереите и ръководствата на Поместните църкви не само да се дистанцират от нея, но и да приемат позицията на Фенер.

Изведена е и неофициална йерархия, в която Константинополската патриаршия стои над всички (т.е. „без равни“), а останалите Поместни църкви са оценявани според лоялността си към нея. В този контекст Българска православна църква (БПЦ) е посочена като „условен съюзник“ на Фенер. Това обаче не се представя като равноправно партньорство, а по-скоро като тактическо съвпадение на позиции в конкретен момент. В крайна сметка се разбира, че дори такива „съюзници“ не са възприемани като напълно самостоятелни и равностойни. Отношението на Фенер към всички останали, включително и към Българската църква, е йерархично, инструментално и лишено от истинско братско равенство.

В настоящата статия ще разгледаме дали може да се приеме внушението на архиеп. Елпидофор, че: „Българската православна църква е условен съюзник на патр. Вартоломей, понеже не споделя позицията на сръбската и антиохийската патриаршии по въпроса за преследването на УПЦ“.

Украинската православна църква с предстоятел митрополит Онуфрий (Березовски) е призната от болшинството Поместни църкви като единствената канонично законна православна църква в Украйна.³ Макари Българската православна църква все още да не е излязла със становище относно новоучредената т. нар. „Православна църква на Украйна“⁴, тя през годините категорично е изразявала своята отрицателна позиция към всяко неканонично църковно формиране на територията на Украйна.

Каква позиция заема Българската православна църква след началото на гоненията срещу УПЦ през 2014 г.

През 2015 г. Светият Синод на БПЦ и лично патриарх Неофит се застъпиха пред президента Петро Порошенко за прекратяването на гонението срещу каноничната УПЦ:

„Уважаеми г-н президент,

Българската православна църква-Българска Патриаршия, която се намира в братско общение с Украинската православна църква, внимателно и с тревога наблюдава развитието на ситуацията в религиозната сфера в Република Украйна. Сериозно безпокойство будят многочислените факти за нарушаване правата на вярващите християни на единствената канонична Православна църква в Украйна.

Най-напред става дума за превземането със сила на храмове на Украинската православна църква. В тази връзка особено тревожна е информацията за опитите за отнемане от каноническата Църква на две светини за цялото Вселенско православие – Успенската Почаевска лавра и световноизвестната Киево-Печорска лавра – в полза на непризнатата от нито една Поместна православна църква в света т. нар. „УПЦ – Киевска Патриаршия“. В тази връзка БПЦ-БП заявява своята категорична позиция, че осъществяването на такъв сценарий може не само да дестабилизира ситуацията в Украйна, но и да направи невъзможно за православния епископат, духовенството и вярващите от други страни да посещават горепосочените светини, тъй като ние нямаме евхаристийно и молитвено общение с религиозни структури, преминали в разкол“.⁵

От това писмо определено става ясно, че Българската православна църква не признава за канонична т. нар. „УПЦ – Киевска Патриаршия“, а заявява, че „няма евхаристийно и молитвено общение с религиозни структури, преминали в разкол“.

Становището на БПЦ бе потвърдено и от следващото писмо до П. Порошенко, изпратено две години по-късно на 12. 06. 2017 г., в което има молба и за прекратяване на „братоубийствената война“, която Въроръжените сили на Украйна (ВСУ) вече три години водеха срещу руската етническа общност в Донбас.

„Уважаеми г-н президент!

Епископатът и клирът, монашеството и целият вярващ народ на Българската православна църква с гореща искрена любов се отнася към своите православни братя, живеещи в пределите на Украйна. ...

С едно сърце и една уста ние изповядваме обща /единна/ за нас вяра с Негово Блаженство, Блаженейшия Киевски Митрополит и на цяла Украйна Онуфрий и събратята-архипастири на каноничната Украинска православна църква. За нас са безкрайно скъпи Киево-Печорската, Успенско-Почаевската лавра и другите големи православни светини на Украйна.

С тревога и болка през последните три години ние наблюдаваме за разрастващата се братоубийствена война в Украйна. Особена загриженост предизвиква у нас фактът, че в тези тежки условия разколническата „Киевска патриаршия“ – самозвана неканонична структура, която няма отношение към каноничното световно Православие, – заедно с екстремистите посяга върху священото достойние на целия

украинския народ. През 2015 г. Светият Синод на Българската православна църква вече се обърна към Ваше Превъзходителство с призив да не се допуска предаването на разколниците на Божиите свети обители.

Днес със скръб виждаме, че над Украинската православна църква се съгъстват нови облаци. Във Върховната рада на Украйна за разглеждане са внесени два антицърковни по своята същност законопроекта, предвиждащи изменения в действащото украинско законодателство. Считаме, че предлаганите изменения са с нескрит дискриминационен характер – те очевидно нарушават равенството на религиозните организации на Украйна пред закона и предават съдбата на енориите в ръцете на странични хора, създавайки юридическа основа за превземането от разколници и екстремисти на храмове на каноничната Украинска православна църква. Ние сме убедени, че това е изключително опасно за крехкото междурелигиозно съгласие във Вашата страна. ...

БПЦ-БП е преминала през ужаса на разкола и затова сме особено чувствителни към този изключително важен за цялото Православие въпрос и сме длъжни да окажем всяческа подкрепа на нашите събратя от каноничната – Украинска православна църква.

Обръщаме се към Вас, Ваше Превъзходителство, с призив да проявите политическа мъдрост и да се възползвате от властта, която имате, за да допринесете за бързото оттегляне на дискриминационните законопроекта, които са насочени против Украинската православна църква, от разглеждане във Върховната рада на Украйна.

Председател на Св. Синод

+ Неофит, Патриарх Български“⁶

Така наречената ПЦУ, освен от Истанбулската патриаршия, е призната само от три други църкви – Гръцката, Александрийската и Кипърската (за съжаление всички те твърде бързо се огънаха пред политическия натиск от Съединените щати!). В тази връзка, държавният секретар Майкъл Помпео написа в личния си профил в Twitter (януари 2021 г.), че „се е погрижил САЩ да подкрепят международното признаване на ПЦУ и е помогнал на митрополит Епифаний да избегне руското влияние“.⁷

В предаването „Панорама“ на Българската национална телевизия, излъчено на 15 март 2024 г., Варненският и Великопреславски митрополит Йоан (наместник-председател на Светия Синод) недвусмислено даде да се разбере, че нейният „предстоятел“ Епифаний не е желан гост на погребението на патриарх Неофит:

„Руската църква е част от тялото Христово. На погребението на патриарх Неофит ще има представител на Московската патриаршия – Корсунският и Западноевропейски митрополит Нестор. Има една деликатна тънкоост, че е възможно да присъства човек, относно чийто статут ние не сме се произнесли. Това е човекът, който представлява „православната църква в Украйна“ – митрополит Епифаний, който не е поканен от нас, но ще присъства. Това може да смути определени хора, ако вземе участие в опелото“.⁸

С други думи, в изказването на митр. Йоан, макар и имплицитно, е заявено, че БПЦ не признава ПЦУ за „част от тялото Христово“! А на самото опело на патриарх Неофит българските християни изразиха негодуванието си от присъствието на патриарх Вартоломей и т. нар. „митрополит“ Епифаний, като ги призоваха да напуснат храма.⁹

Само два месеца по-късно (19 май 2024 г.), обаче трима български митрополити и двама епископи си позволиха самоволно (т.е. без решение от Св. Синод на БПЦ) да заминат за Истанбул и да участват в литургия със „свещеници“ от неканоничната ПЦУ.¹⁰ Този произвол предизвика гневна реакция сред българските православни християни, които настояваха за „църковен съд, ако митрополитите и епископите, съслужили с украинските разколници, не се покаят“. В редица молби, писма и петиции действията на тези архиереи се квалифицираха като „дръзко канонично престъпление“.¹¹ За радост, тази реакция на православния народ изглежда подежда отрезвително на архиереите и клириците от БПЦ, защото никой повече не потърси връзка с отстъпниците от ПЦУ.

Какво е заявил през годините българският патриарх Даниил за украинския църковен разкол

В предаването „Преди всички“, излъчено на 20 май 2019 г. по Българското национално радио (БНР) патр. Даниил (по това време Видински митрополит), застъпва следните тези – „свещенството на ПЦУ е ръкополагано от цивилни лица и няма благодат“, „приемането на отлъчени лица без покаяние е нарушение на каноните“, „томосът е довел до още по-ожесточено разделение, а не до мир“ и пр. На друго място в интервюто той заявява буквално следното:

„В Украйна предмет за противоречие е това разделение, което се случва действително в Православната църква днес след даването от патр. Вартоломей на 6 януари 2019 г. на томос на две дотогава неканонични, които и досега продължават да са неканонични, църковни структури в Украйна, при наличието на общопризната канонична православна църква на територията на Украйна, като няколко пъти броят на православни християни в Украинската православна църква с председател митрополит Онуфрий превъзхожда останалите две, които имат проблеми с апостолското приемство, неръкоположение и другите – низвергнати поради основателни канонични причини.“¹²

Малко след своята интронизация (30 юни 2024 г) патриарх Даниил в свое писмо до митрополит Онуфрий го приветства с думите:

„Ваше Блаженство,

На днешната дата точно преди 10 години беше извършено Вашето тържествено въдворяване за митрополит Киевски и на цяла Украйна след каноническия избор, осъществен от епископите на Украинската православна църква. За този десетгодишен период Вие се утвърдихте като достоен приемник на велики архиереи и изповедници, светителствували на Киевската митрополитска катедра... Вие устояхте и продължавате,

с Божията помощ, да устоявате на всички опити за създаване на разединение, опазвайки единството, целостта и каноничността на Украинската православна църква...

На многая и благая лета, Ваше Блаженство!

Като прося Вашите св. молитви, оставам на Ваше Блаженство с любов в Христа брат,

Патриарх Български † ДАНИИЛ“ (18.08.2024 г.)¹³

А само два дни по късно (20.08.2024) патр. Даниил се среща с посланика на САЩ в България, Кенет Мертен. От сайта на Българската патриаршия научаваме какво е било обсъждано на тази среща:

„В разговора с американския посланик патриарх Даниил обърна специално внимание на състоянието на религиозната свобода и правото на вероизповед в различните региони на света. Той изтъкна, че по отношение на каноничната Украинска православна църква, начело с Негово Блаженство Киевския и на цяла Украйна митрополит Онуфрий, се налагат различни ограничения: ограничаване на религиозната свобода, ограничаване на свободата на богослужение, насилствено отнемане на църковната собственост и насърчаване на езика на омразата. Патриарх Даниил подчерта, че УПЦ, с която всички поместни православни църкви се намират в евхаристийно общение, е подложена на сериозни фактически и юридически ограничения в своята пастирска дейност като резултат от дискриминационната политика на определени фактори в Украйна. Българският патриарх изрази своята увереност, че демократичните сили по света, които следят религиозните процеси, ще вземат предвид тези обезпокояващи тенденции в Украйна и ще съдействат за гарантиране на религиозната свобода, правото на богослужение и неприкосновеност на собствеността на Украинската православна църква.“¹⁴

Преди да замине на „мирно посещение“ в Истанбул (което се извършва в съответствие с православната традиция) патр. Даниил изрично е настоял пред патр. Вартоломей „при гостуването и съвместните богослужения да няма архиереи или клирици на ПЦУ“!¹⁵

Украинският журналист и православен анализатор Константин Шемлюк ни дава да разберем, че по време на това посещение, патр. Даниил е поставил на мястото му патр. Вартоломей:

„Особено важно е, че за патриарх Вартоломей единството на Църквата е пряко свързано с признаването на особен статут и пълномощия на Константинополския престол. В такава логика „единство“ означава не съгласие между Църквите, и дори не евхаристийно общение, а съгласие с решенията на Фенер.

Словото-отговор на Българския патриарх Даниил е принципиално построено по друг начин. Той ясно и недвусмислено подчертава, че Главата на Църквата е Христос, а не някой земен предстоятел: „Макар и в отделни държавни и канонични юрисдикции, ние сме и оставаме догматически единни – в една Църква, с един Пастир и Глава: нашия

Господ, Бог и Спасител и единствен истински Учител Иисус Христос, Който е „същият вчера, и днес, и вовеки“ (Евр. 13:8). Патриарх Даниил говори за Църквата като за Тялото Христово, в което всички са свързани с един Дух, и акцентира върху съборния характер на църковния живот: „Църквата е съборна по своята природа. Тя решава всички проблеми по съборен път”.

По същество думите на патриарх Даниил са отговор на решението да се предостави томос на ПЦУ, което Константинополският патриарх е взел едностранно. За да подчертае още повече значението и необходимостта именно от съборни решения по такива въпроси, Българският патриарх продължи: „Вие за пореден път засвидетелствахте това във Вашето служение, чрез свикването на Всеправославния, надюрисдикционен събор в град София, през 1998 г., по молба на Българската православна църква – Българска Патриаршия, с чиито съборни решения бе преодолян достопечалният разкол, който раздираше единството на БПЦ по онова време”. Гост патриарх Даниил ясно даде да се разбере, че само в такъв контекст (чрез съборно решение) трябваше да се решава и „украинският въпрос“.

Фактически председателят на Българската църква напомни на патриарх Вартоломей класическото православно учение: решенията, засягащи цялата Църква, не могат да се вземат еднолично. Те трябва да бъдат плод на съборно разсъждение, а не израз на волята на един център, колкото и древен и уважаван да е той. Именно в това е коренът на разминаването между двамата патриарси.¹⁶

В противовес на инсинуациите на архиеп. Елпидофор, трябва да отбележим, че патриарх Даниил и болшинството от архиереите и клириците на БПЦ, както българските монаси¹⁷ и православни християни постоянно се молят, пишат писма и петиции¹⁸, провеждат конференции¹⁹ и пр., в подкрепа на каноничната Украинска православна църква.

1. Момент великої радості та благословення. Дякую Богу за цю зустріч з Патріархом Даніелем Болгарським.

<https://urli.info/1nsGY>

2. ЭКСКЛЮЗИВ: Письмо архиеп Элпидофора Патриарху Варфоломею о защите УПЦ в США

<https://spzh.eu/ru/news/91771-hlava-arkhiepiskopii-napisal-patriarkhu-varfolomeju-pismo-o-zashchite-upts-v-ssha>

EXCLUSIVE: Abp. Elpidophoros Warned Ecumenical Patriarch About UOJ-USA, Society of St. John in November

<https://uoj.news/news/86685-exclusive-abp-elpidophoros-warned-ecumenical-patriarch-about-uoj-usa-society-of-st-john-in-november>

3. В Сети напомнили, как Фанар поздравлял Предстоятеля УПЦ с днем интронизации

https://svazpn.cz/ru/news/58386-v-seti-napomnili-kak-fanar-pozdravlyal-predstojatelya-upc-s-dnem-intronizacii?utm_source=chatgpt.com

4. Св. Синод на БПЦ-БП не се е занимавал с въпроса, свързан с Украйна
<https://cuts.top/BMXD>

5. БПЦ-БП се застъпва за светините на УПЦ пред президента на Украйна Петро Порошенко

<https://bg-patriarshia.bg/news/bpts-bp-se-zastapva-za-svetinite-na-upts-pred-prezidenta-na>

6. Писмо до Негово Превъзходителство г-н Петро Порошенко, президент на Украйна

<https://bg-patriarshia.bg/news/pismo-do-negovo-prevazhoditelstvo-g-n-petro-poroshenko-prezi>

7. Съществуват редица официални източници, които отбелязват, че Гръцката, Кипърската и Александрийската патриархии са се съгласили да признаят неканоничната ПЦУ след натиска, който им е бил оказан от държавния секретар на САЩ Майк Помпео.
Secretary Pompeo

<https://x.com/SecPompeo/status/1345792039091318793>

8. Митрополит Йоан: На опелото на патриарха ще присъства непоканеният украински митрополит

<https://glasove.com/novini/mitropolit-yoan-na-opeloto-na-patriarha-shte-prisastva-nepokanenyat-ukrainski-mitropolit>

9. Разколници излезте... и повече никога не стъпвайте в България!

<https://www.facebook.com/watch/?v=1437944300151578>

10. Български митрополити съслужиха с представители на „автокефалната“ ПЦУ

https://dveri.bg/component/com_content/Itemid%2C100724/catid%2C19/id%2C73331/view%2Carticle/?utm_source=chatgpt.com

11. Молба за църковен съд, ако епископите, съслужили с разколници, не се покаят

<https://urli.info/1m3-D>

12. Аудиофайлт от самото интервю вече не е наличен, най-вероятно поради миграция на сайта на БНР (или предаването е било без отделен архивен файл). Основните формулировки са възстановени от дословни цитати, запазени в други медии.

13. Писмо на Негово Светейшество Българския патриарх Даниил до Негово Блаженство Киевския и на цяла Украйна митрополит Онуфрий

<https://bg-patriarshia.bg/news/pismo-na-negovo-sveteyshestvo-balgarskia-patriarh-daniil-do>

14. Българският патриарх Даниил прие американския посланик

<https://bg-patriarshia.bg/news/balgarskiat-patriarh-daniil-prie-amerikanskia-poslanik>

15. Панорама (виж 4, 10 мин.)

<https://bnt.bg/news/iztok-zapad-i-balgarskata-dusha-patriarh-daniil-balgarski-%C2%A0-v406025-345261news.html>

16. Какво всъщност се случи по време на визитата на българския патриарх във Фенер?

<https://urli.info/1m3-K>

«Что на самом деле произошло во время визита Болгарского Патриарха на Фанар?»

<https://spzh.eu/ru/zashhita-very/89936-chto-na-samom-dele-proizoshlo-vo-vremja-vizita-bolharskoho-patriarkha-na-fanar>

17. Български монаси се обявиха в подкрепа на Киево-Печорското монашеско братство, подложено на гонения от режима в Киев

<https://glasove.com/na-fokus/balgarski-monasi-se-obyaviha-v-podkrepa-na-kievo-pechorskoto-monashesko-bratstvo-podlozheno-na-goneniya-ot-rezhima-v-kiev>

18. ОТВОРЕНО ПИСМО – възвание в подкрепа на Украинската православна църква и за запазване на каноничната съборност на Църквата Христова

https://www.peticia.com/podkrepa_na_upc

19. Доклад на Василианна Мерхеб на международната конференция „Блокада против агресията срещу Църквата: Защита на православието“, проведена в София на 26 август 2024 г. от „Международния форум на православните жени“ и „Центърът за геостратегически изследвания“ в Белград във връзка с гласувания законопроект 8371, който забранява Украинската православната църква.

<https://glasove.com/komentari/vasilianna-merheb-rezhimat-v-kiev-e-otgovoren-za-smartta-na-desetki-pravoslavni-duhovnitsi-stotitsi-sa-podlozheni-na-darzhaven-tormoz>